

RUSZANIE (39) *sb n*

a jasne; e z tekstów nieoznaczających *é lub -é* (Cn e *pochylone*).

sg N ruszani(e) (19). ◇ G ruszaniã (11); -ã (4), -(a) (7). ◇ D ruszaniu (3). ◇ A ruszani(e) (1). ◇ I ruszanim (3) *SienLek* (2), *WujNT*, ruszani(e)m (2) *FalZioł*, *Mącz*.

Składnia przydawki dopełniającej równoznacznej z dopełnieniem sprawcy: ruszanie od czego (1).

Sł stp, Cn *notuje*, *Linde XVIII w. s.v. ruszyć*.

I. Rzeczownik od „ruszać” (5) :

1. *Wprawianie w ruch, poruszanie; agitatio, motus* Cn [w tym: *kogo, czego* (3)] (5) : Ma to robactwo [tj. *pszczoły*] w łobie nie iaką błonkę ktorey rufzanie zwłafzczą od wiatru czyni takowy zwięk *GlabGad* D; *Mącz* 52a; [Rushanye motorium *ReuchlinBartBydg* v v; y widywano ie też że fie potykali w ręcz/ także ruffiania tarcz/ y przyłbic bårzo wiele *Leop 2.Mach* 5/3].

W połączeniu szeregowym (1): Ieftliżeby tą radą/ to ieft rufzaniem/ chwianiem y przewraczaniem matki: dziecię głową niemogło ku rodzeniu przydz/ tedy baba ma z pilnością o thym praczować iżby [...] *FalZioł* V 21c.

Wyrażenie: »[czym] ruszanie już na tę stronę już na owę« (1): brwi barzo zrofle [...] Przyrodzenie nie wymowne złe półpolicie vkazuie, [...] á gdy ktemu będzie częfte imi rufzanie iuz na tę ftronę iuz na owę, wzgorę albo nadoł ten ieft zdraycza pewnie *GlabGad* N5v.

Szereg: »obrot i ruszanie« (1): Czemu ramiona łą okągłe [!]. (-) Bowiem okrągła figura ieft nałfufzniefza ku obrotu y rufzaniu *GlabGad* D2.

2. [Przywłaszczanie sobie, kradzież: *contrectacio* dotykanye, *Russhanye aliene rei* *ReuchlinBartBydg* h4v.]

II. Rzeczownik od „ruszać się” (29) :

1. *Wykonywanie ruchów, poruszanie się; agitatio* *Mącz*, Cn; *motus* *HistAl* (27) : [wódka z ziela *paraliżowego jest dobra na*] łamanie po kościach/ drzenie głowy y włytkiego ciała/ [...] boleść w grzbiecie, członkow niedużność y niefnadność khu rufzaniu *FalZioł* II 9c; Niegdy też bywa thaka przygoda: iuz po ożyciu/ ale iefzcze ono dziecię rufzania żadnego w żywocie nie miało, A to bywa czwarte⁸⁰ kxiężyca. Też fie trafiaie porzuczenie *FalZioł* V 29, II 7b, 9c [2 r.], V 7v; *GlabGad* B8v, K4; Rufzania też ieft łfelćioraki obyczay/ bowiem rufzamy fie wzgorę albo na doł/ przed fię albo za fię/ na prawo albo na lewo *KłosAlg* A3; Zámiefzanie łmyłłow/ á gnuśne rufzanie: známieniuie Párálizem zaráżenie *SienLek* 20, 16v, 20 *marg*, 24, 24v, 88v; ony [wszystkie stworzenia] fie rufzáią/ á on [Bóg] im łam dawa moc rufzania *RejPosWiecz*² 91v; Bo do tego áby był [Jezus] w Sákrámencie/ nie potrzebá mu niebá opufzczác/ y łstępowác ná doł rufzaniem ćieleśnym. *WujNT* 408.

ruszanie czego (2): [lawendowa wódka pomaga] od niefnadności rufzania członkow z zimney przyczyny *FalZioł* II 7b; *GlabGad* C5v.

ruszanie czyje (1): *FalZioł* V 65 *cf* *Szereg*.

W przeciwstawieniu: »ruszanie ... pokoj« (1): GDyżci Zdrowie ćieleśne w mierze zależy/ mamy wiedzieć/ iżci miará ma być w rozgodzeniu łfelći rzeczy przyrodzonych: Naprzod Powietrza: wtore łedzenia y pića: trzećie Spánia y czućia: czwarte Rufzania y pokoiu *SienLek* 2.

Wyrażenie: »ruszanie ciała« = *poruszanie się, bycie w ruchu* [szyk 2:1] (3): Zdrowoli ięft rufzanie ciała po obiedzie. (-) Dwoiakie może być ciała rufzanie, iedno z śpraczowanim iakie ięft w robocie ciężkiej [...]. Drugie ruszanie ięft wolne iakie bywa wprzechodzeniu po domu *GlabGad* K4; *BielKron* 127v.

Szereg: »ruszanie a przechadzanie« (1): RVfzanie twe á przechadzanie: niechay będzie ku rofkofzy/ vftawnie śie przechadzay/ á na łow wfzelki przeieżdżay śie/ po leliech/ po gorach/ po polu *FalZioł* V 65.

Przen (1) :

Wyrażenie: »ruszanie umysłu« = *intensywne rozmyślanie* (1): Agitatio, Rufzanie własne vmyśłu/ Rołmiślanie *Mącz* 6b.

a. O firmamencie niebieskim [czego] (1) : MAdrzy Egipcżanie rozumieiący miarę ziemie/ rozność wod Morskich/ y rząd niebiełki znaiąc/ to ięft/ bieg gwiazdecżny/ y też rufzanie okręgu niebieskiego [...] *HistAl* A.

b. Trzęsienie ziemi (1) :

Wyrażenie: »ruszanie ziemie« (1): Iełzce nád tho rufzanie wielkie ziemie/ w Mieściech ná południe będzie. *LeovPrzep* D4v.

2. Przemieszczanie się (2) : Wożenie też ná wożie/ y iáchanie ná koniu pomaga. Częstoćiem rychley wzmagaia [tj. *wzmacniają się*]/ ktorzy śye w niemocy ná inśze miełtce przewożą. Abowiem Ogień przyrodżony/ rufżanim śye mnoży *SienLek* 34.

Przen (1) : Nie podobna rzecz ięft aby ten wielki okrąg światá mogł być przez rufżania [*absque mobilitate*]/ aby po śmuthku nie miało przydz wefele/ ábowiem ludżká wola ięft rozmáita kthora śie s przemiennoćią światá mieni *HistAl* K3v.

III. Rzeczownik od „ruszać” a. „ruszać się”: wyruszanie, wymarsz (1) :

Wyrażenie: »ruszanie z miesca« (1): Moyzełż kazał mieć Thrąby lane z Srebra/ w ktore trąbiono czału walki z nieprzjacioły/ y czału rufżania z miesca, y czału iedzenia. *FalZioł* III 34d.

IV. Pojęcie zmiany (4) :

1. W przestrzeni: ruch (w ujęciu filozoficznym) (3) : [człowiek jest] Świata opuścicil [!], żywota wzgardziciel, wieczne rufzanie *BielŻyw* 136; Sełcioro też licżba ięft doskonała/ bowiem śzełć ięft śpraw przyrodżonych przez ktorich żadna rzecz nie może być/ ktore śą wielkość/ kxtałt/ farba/ połtawa/ rozdział/ y rufzanie albo odmiana. *KłosAlg* A3; *Endelechia, Vftawiczne/ Wieczne* á bez przełtanku rufżanie łámo z śwey mocy *Mącz* 103d.

2. jęz. Deklinowanie, odmienianie (1) : Declinatio apud Grammaticos, est vocis per casus ac terminationes variatio, Rufżanie Náklánianie/ Przemieniánie. *Mącz* 57d.

Synonimy: II.2. *przenaszanie się*; IV.2. *nakłanianie, przemienianie.*

Cf NIERUSZANIE, RUCHANIE, RUSZAĆ, RUSZAĆ SIĘ